

Farsta 22 juni 2026

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Vår referens: karolina.celinska@dhr.se

Remissyttrande avseende En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)

DHR är en idéburen demokratisk organisation för och av personer med nedsatt rörelseförmåga. Genom att skapa opinion och påverka de politiska besluten arbetar vi för ett öppet Sverige, där personer med nedsatt rörelseförmåga inte blir utestängda. Utgångspunkterna i vårt arbete är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och hållbarhetsmålen i agenda 2030. Det är utifrån dessa perspektiv vi framför våra synpunkter på utredningen.

Sammanfattning

DHR avstyrker förslagen i dess nuvarande utformning. DHR bedömer att förslagen innebär en förskjutning från ett tillitsbaserat till ett mer kontrollinriktat system, vilket riskerar att påverka både rättssäkerhet och tillgången till stöd negativt.

Särskilt allvarligt är att förslagen kan få långtgående konsekvenser för personer med nedsatt rörelseförmåga i synnerhet assistansanvändare, som redan befinner sig i en beroendeställning till Försäkringskassan. DHR menar att dessa konsekvenser inte är tillräckligt belysta i promemorian.

Försäkringskassans förändrade roll

Försäkringskassan har i dag ett uppdrag som ytterst handlar om att säkerställa ekonomisk trygghet och möjliggöra delaktighet i samhället. Förslagen innebär att myndigheten samtidigt ska bedriva underrättelseverksamhet och biträda vid brottsutredningar.

DHR anser att denna kombination av roller skapar en inneboende konflikt. När en och samma myndighet både ska stödja den enskilde och samtidigt kontrollera och utreda denne uppstår en spänning som riskerar att undergräva både legitimiteten och effektiviteten i uppdraget. Den föreslagna organisatoriska uppdelningen inom myndigheten framstår enligt DHR:s mening inte som tillräcklig för att hantera denna grundläggande problematik.

Konsekvenser för assistansanvändare

Assistansanvändare är särskilt utsatta i detta sammanhang. Deras möjligheter till självständighet, delaktighet och i många fall överlevnad är direkt beroende av beslut från Försäkringskassan.

Mot denna bakgrund riskerar förslagen att få särskilt ingripande konsekvenser. Ökad kontroll, underrättelseverksamhet och informationsinhämtning kan leda till en förstärkt upplevelse av misstänkliggörande. Detta kan i sin tur medföra ökad oro, minskad tillit och en minskad benägenhet att ansöka om eller fullfölja ansökningar om stöd.

DHR vill särskilt understryka att ett system som upplevs som repressivt riskerar att leda till att människor avstår från stöd de har rätt till, vilket får direkta konsekvenser för möjligheten att leva ett självständigt liv.

Rättssäkerhet

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv menar DHR att förslagen ger upphov till flera problem. Att samma myndighet både handlägger förmånsärenden, samlar in omfattande uppgifter om individers livssituation och samtidigt deltar i brottsutredningar innebär en betydande koncentration av makt.

Även om åklagare fortsatt ska leda förundersökningar kvarstår risken för att den initiala informationsinhämtningen och bedömningarna påverkas av myndighetens dubbla roller. Detta kan i praktiken påverka objektiviteten.

Vidare innebär förslaget om administrativa sanktionsavgifter och särskild åtalsprövning en risk för ojämlik och oförutsebar tillämpning. För personer med komplexa behov, såsom många assistansanvändare, finns en särskild risk att bedömningarna blir svåröverskådliga och att konsekvenserna av mindre misstag blir oproportionerliga.

Integritet och personuppgifter

Förslagen innebär en omfattande utökning av möjligheterna att behandla och utbyta personuppgifter. Detta inkluderar känsliga uppgifter om hälsa, sociala

förhållanden och ekonomiska situationer samt uppgifter i brottsbekämpande sammanhang.

DHR bedömer att detta utgör ett betydande intrång i den personliga integriteten. För personer med funktionsnedsättning är denna problematik särskilt tydlig, då kontakterna med myndigheter ofta kräver detaljerad och omfattande dokumentation av livssituationen.

Att dessa uppgifter kan komma att användas i underrättelseverksamhet eller brottsutredningar riskerar att förändra den enskildes relation till myndigheten i grunden och undergräva tilliten till systemet.

Förtroende och systemeffekter

DHR delar bedömningen att förtroendet för Försäkringskassan riskerar att påverkas negativt av förslagen. Ett minskat förtroende för myndigheten kan få långtgående konsekvenser för hela välfärdssystemets funktion.

Om individer upplever en ökad grad av kontroll och misstänkliggörande finns en risk att de undviker kontakt med myndigheten eller avstår från att ansöka om stöd. Detta kan i sin tur bidra till att välfärdssystemet inte når sitt syfte att skapa jämlika levnadsvillkor.

Förhållande till Funktionsrättskonventionen

DHR bedömer att förslagen riskerar att stå i konflikt med flera grundläggande bestämmelser i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 19 om rätt till ett självständigt liv aktualiseras, eftersom ökad osäkerhet och kontroll kan begränsa möjligheten att faktiskt utnyttja stöd som personlig assistans.

Artikel 22 om respekt för privatliv aktualiseras genom den omfattande behandling av känsliga personuppgifter som föreslås.

Vidare aktualiseras artikel 5 om icke-diskriminering, då det finns en risk att personer med funktionsnedsättning i praktiken kommer att omfattas av mer omfattande kontrollåtgärder än andra grupper.

DHR anser att dessa aspekter inte har analyserats tillräckligt i promemorian.

Slutsatser och rekommendationer

DHR avstyrker förslagen i deras nuvarande form. DHR anser att de risker som identifierats är så pass betydande att förslagen behöver omarbetas i grunden.

Om förslagen ändå genomförs anser DHR att det är nödvändigt med avsevärt förstärkta rättssäkerhetsgarantier, en tydligare och mer långtgående separation mellan stödjande och kontrollerande funktioner samt betydligt strängare begränsningar av behandling och spridning av känsliga personuppgifter.

Därutöver krävs en fördjupad konsekvensanalys som särskilt belyser effekterna för personer med funktionsnedsättning och säkerställer förenlighet med Funktionsrättskonventionen.

Avslutande synpunkter

DHR vill avslutningsvis understryka att socialförsäkringen måste värnas som ett rättighetsbaserat system som bygger på tillit och syftar till att möjliggöra delaktighet och självständighet.

Förslag som riskerar att förskjuta systemet i riktning mot ökad kontroll och misstänkliggörande behöver prövas med stor försiktighet. Detta gäller särskilt när de påverkar individer som redan är beroende av stödet för att kunna leva självständiga och värdiga liv.

Beslut om detta yttrande har tagits av förbundsordförande Åsa Strahlemo. Yttrandet har beretts av rättighetspolitisk samordnare Karolina Celinska.

DHR – Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet

Vänliga hälsningar

Åsa Strahlemo
förbundsordförande

Karolina Celinska
rättighetspolitisk samordnare